

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE MOTOR GELİŞİM VE RİSKLİ OYUN İLİŞKİSİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN MOTOR DEVELOPMENT AND RISKY PLAY IN EARLY CHILDHOOD

Nilay DEROBALI¹

Tuğba ÇANDIR²

Başvuru Tarihi:13.06.2021

Yayına Kabul Tarihi: 03.11.2021

DOI: 10.21764/maeuefd.951824

(Derleme Makale)

Özet: Erken çocukluk yılları, çocukların temel hareket becerilerini geliştirmesinde ve yeni edinilecek motor becerilere temel oluşturması açısından kritik bir öneme sahiptir. Çocuklar, bu süreçte motor becerilerini geliştirecek oyun ortamlarına ihtiyaç duymaktadırlar ve oyun aracılığıyla büyük ve küçük kaslarını aktif bir şekilde kullanmaktadırlar. Bu dönemde çocuklara, motor becerilerini kullanma fırsatlarının verilmemesi, çocukların motor performansını olumsuz bir şekilde etkileyebilmekte ve daha karmaşık motor becerileri öğrenmeye karşı isteksiz davranmalarına neden olabilmektedir. Riskli oyunlar da yoğun fiziksel hareket içeren oyunlar olması nedeniyle, çocukların motor becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayan geniş, güdüleyici, dinamik ve ilgi çekici bir alan sunmaktadır. Riskli oyun aracılığıyla çocuklar, kaba ve ince motor becerilerini, denge, koordinasyon ve beden farkındalıklarını geliştirmektedirler. Bu çalışmada da riskli oyunların çocukların motor gelişimlerini desteklemede nasıl bir rol oynadığını belirlemek hedeflenmiştir. Bu bağlamda, alan yazında yer alan riskli oyunla ilgili güncel çalışmalar derlenmiş ve riskli oyunun erken çocuk dönemindeki önemi tartışılmıştır. Ayrıca, çalışmada, riskli oyunlar ile motor gelişim arasındaki ilişki incelenmiş ve riskli oyunların yaygınlaştırılmasına ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Abstract: The early childhood years are critical for children to develop basic movement skills and lay the foundation for newly acquired motor skills. In this process, children need play environments that will develop their motor skills, and they actively use their gross and fine muscles through play. During this period, not giving children opportunities to use their motor skills can negatively affect their motor performance and cause them to be reluctant to learn more complex motor skills. Since risk play as well includes games involving intense physical activity, they offer a wide, motivating, dynamic and interesting are a that allows children to develop their motor skills. Through risky play, children develop their gross and fine motor skills, balance, coordination and body awareness. The aim of this study is to determine what role risk play holds in supporting children's motor development. In this context, current body of literature on this topic were reviewed and the importance of risky play in early childhood was discussed. In addition, in the study, the relationship between risky games and motor development was examined and suggestions proposing the propagation of risky play were made.

Keywords: *Riskyplay, motor development, earlychildhood, gross motor skills, play*

Anahtar Sözcükler: *Riskli oyun, motor gelişim, erken çocukluk dönemi, kaba motor beceriler, oyun*

¹Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, İzmir, Türkiye, ORCID: 0000-0002-7769-5985, e-posta: nilay.dereobali@ege.edu.tr

²Anaokulu Öğretmeni, TED Ankara Koleji Vakfı, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0003-3701-5866, e-posta: tcandir@tedankara.k12.tr

Giriş

Hareket yaşamdır. Günlük işlerimizde ve oyunlarımızda yapılan her durum hareketi kapsamaktadır. Motor kontrolü ve motor koordinasyonu nasıl kazandığımızı anlamamız, nasıl yaşadığımızı anlamamızın temelini oluşturmaktadır (Gallahue, Ozmun ve Goodway, 2014a). Erken çocukluk dönemi hareket becerilerine olumlu desteklerin sağlanabileceği ve kalıcı etkiler bırakabileceği bir dönemdir. Bu dönemin, çocukların ileriki yaşamlarına yön verecek gelişim aşamalarını kapsaması, sağlıklı ve dengeli fiziksel gelişim göstermeleri açısından kritik bir önem taşımakta olduğu alanyazında vurgulanmaktadır (Özyürek, Özkan, Bedge ve Yavuz, 2015; Yıldız ve Çetin, 2018; Zachopoulou, Tsapakidou ve Derri, 2004).

Okul öncesi dönemde hareketli oyunlar ve fiziksel aktiviteler önemli bir yere sahiptir. Çocuklar bu oyun ve aktiviteler sırasında bedenlerini kullanarak yeteneklerini tanımakta, yaratıcılık ve problem çözme gibi becerilerini de geliştirmektedirler (Brussoni, Ishikawa, Brunelle ve Herrington, 2017). Ayrıca hareketli oyunlar ve fiziksel aktiviteler, çocukların akranlarıyla olumlu ilişkiler kurmasına imkan sağlamak ve sosyal yeterlilik becerilerini, empati duygularını, olumlu benlik gelişimlerini destekleyerek sosyal gelişim alanına da katkı sağlamaktadır (Özyürek vd., 2015). Riskli oyunlar da, çocukların fiziksel olarak aktif olmalarını desteklemesinin yanında sosyal etkileşimlerini ve yaratıcılıklarını da geliştirerek sağlıkları üzerinde olumlu etkilerde bulunmaktadır (Brussoni, Gibbons, Gray, Ishikawa, Sandseter, Bienenstock ve Tremblay, 2015). Bu çalışmada oyun türleri arasında yer alan riskli oyun ve okul öncesi dönem çocukların motor gelişimleri arasındaki ilişki, ilgili araştırmalar ışığında ele alınarak, riskli oyunların çocukların motor gelişimlerini desteklemede nasıl bir rol oynadığını belirlemek hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan çalışma sorularına yanıt aranmıştır.

1. Alanyazına göre, riskli oyunun erken çocukluk döneminde önemi nedir?
2. Alanyazına göre, riskli oyunlar ve motor gelişim arasındaki ilişki düzeyi nedir?
3. Alanyazına göre, riskli oyunlar neden yaygınlaştırılmalıdır?

Bu soruları yanıtlamak için öncelikle motor gelişim, riskli oyun kavramları açıklanmış, konu, ilgili araştırmalar ışığında tartışılmış ve bütünsel bir şekilde ele alınarak incelenmiştir.

Motor Gelişim

Motor gelişim, yaşam döngüsü boyunca hareket görevinin gerekleri, kişinin biyolojik özellikleri ve öğrenme ortamının koşulları arasındaki etkileşimin belirlediği motor davranıştaki ilerleyici değişim olarak tanımlanmaktadır (Gallahue vd.,2014a). Çocuğun hareket gelişim süreci de reflekslerle başlayıp motor becerileri üst düzeyde kontrol edebilme yetileriyle devam etmektedir. Gallahue motor gelişimi, refleksif hareketler dönemi, ilkel hareketler dönemi, temel hareketler dönemi ve özelleşmiş hareketler dönemi şeklinde basamaklandırmıştır. İnsanların belirli yaş dönemlerinde tipik olarak nasıl olduğu bu dönemlerle betimlenmeye çalışılmıştır. Yeni doğan döneminde, bebeğin göstermiş olduğu refleksif davranışlar motor gelişim sürecini anlamamızda ve bilgi toplamamızda önemli katkılar sağlamaktadır. Dönem içinde ortaya çıkan birçok hareket bebeğin çevresi hakkında bilgi edinmesini sağlayan ilk kaynağı temsil etmektedir. Ek olarak yeni doğanın beslenmesini ve korunmasını genellikle refleksler sağlamaktadır. Bu dönemde hareket kontrolü zayıf bir şekilde gerçekleşmektedir. Devamında süre gelen, kaslar üzerinde kontrol hâkimiyeti, yerçekimi kuvvetini nasıl yöneteceğinin keşfi ve boşlukta kontrollü hareket edebilme yetileri, bebeğin ilkel hareketler döneminde karşılaştığı gelişimsel görevlerdir. Böylelikle reflekslerin baskılanma süreci başlamakta ve yavaş yavaş kontrollü ilkel hareketler dönemine geçiş gerçekleşmektedir. 12.aydan 18-24.aya kadar olan bu dönemde, bebek hareket kontrolünü daha güçlü bir şekilde gerçekleştirmektedir. Bebeğin hayatta kalabilmesi ve çevreyle verimli etkileşim kurabilmesi için denge, yer değiştirme ve manipülatif becerilerini geliştirmesi zorunlu görülmektedir (Gallahue vd., 2014b). Bu yetilerin gelişimini desteklemede, bebelere ilkel hareket becerilerini uygulama fırsatı sağlayacak imkânlar sunulması büyük önem taşımaktadır. Böylelikle temel hareket dönemine geçiş süreci kolaylaşmaktadır.

Erken çocukluk yıllarını kapsayan temel hareketler dönemi, çocukların bedenlerinin hareket etme potansiyellerini aktif bir şekilde keşfettikleri ve denedikleri bir süreçtir. Bu dönemde spora özgü becerilerin temelini oluşturan yetilerin edinilmesi nedeniyle önemli olduğu vurgulanmaktadır (Gallahue vd., 2014b). Çocukların temel hareketler döneminde geliştirdikleri beceriler, koşma ve zıplama gibi yer değiştirme faaliyetleri, fırlatma ve yakalama gibi manipülatif hareketler, denge tahtası üzerinde yürümek ve tek ayaküstünde durmak gibi denge hareketleridir. Bu yetiler, erken çocukluk döneminde gelişmesi gereken temel becerilerdir. Süreç içerisinde öğrenilen beceriler yaşam boyu kalıcı olmakta ve yeni beceriler için temel oluşturmaktadır. Fakat, deneme ve hareket

fırsatlarının verilmemesi ya da engellenmesi çocuklarda motor beceri performansını olumsuz yönde etkileyebilmekte ve daha karmaşık motor becerileri öğrenmede çekingen ve isteksiz davranma olarak belirtilen ‘Sportif Yeterlilik Engeli’ durumu gözlemlenebilmektedir (Gallahue vd., 2014c). Bu nedenle motor gelişimin temel hareketler döneminde takip edilmesi ve motor becerilerin edinilmesi için güdüleyici ortamların sunulması büyük önem taşımaktadır.

Hareket ve oyun küçük çocukların gelişimi için vazgeçilmez iki ana unsurdur. Hareketin gerçekleştiği en iyi ortam çocukların oyunlarıdır (Şen, 2011). Oyun sayesinde hareket eden çocukların, büyük ve küçük kasları gelişmekte, kan dolaşimleri artmakta, terleme aracılığıyla vücutlarındaki zararlı toksinler dışarıya atılmakta ve fazla enerjilerini harcamaları sağlanmaktadır (Çoban ve Nacar, 2006, akt. Durualp ve Aral, 2018). Vücudun düzenli çalışmasını sağlayan oyunlar, kasların ve kemiklerin güçlenmesi, vücuttaki fazla yağların yakılması sağlıklı kardiyovasküler profile sahip olma gibi fiziksel büyümeye ilişkin fonksiyonların gerçekleşmesinde rol oynamaktadır (Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007; Borehamve Riddoch, 2001). Bu yüzden çocukların fiziksel aktivite seviyesini yükseltecek oyunlar oynamalarını sağlamak büyük önem taşımaktadır.

Oyunlar birçok kuramcıya göre farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Manning ve Sharp’a (1989) göre oyun türleri: ev, yapı, hayali, doğal maddeler ile oyun ve dışarıda oyundan oluşurken Gross’a (1992) göre, duysal (ısıklık çalma), motor (taş oyunu, koşma vb.), entelektüel (imgeler ve merakı kullanan oyunlar), duyguyla ilgili oyunlardan (kovalama, taklit gibi genel fonksiyonlu oyunlar) meydana gelmektedir (Cengiz, 1998; Kaçar, 2016). Mitchell ve Mason (1937) ise oyunları, motor, duysal ve zihinsel aktivite gerektiren oyunlar şeklinde kategorilendirmişlerdir (Cengiz, 1998). Tüm bu sınıflandırmalar, her oyun türünün farklı bir gelişim alanı üzerinde daha yoğun bir etkiye sahip olabileceğini ve oynanma şekillerindeki hareket düzeylerinin birbirinden farklılaşabileceğini göstermektedir. Çocukların hangi oyunları ağırlıklı olarak tercih ettiklerini inceleyen bir çalışma, geçmişten günümüze oyun oynama şekillerinin, fiziksel aktiviteye dayalı açık hava oyunlarından teknolojik araçlarla iç mekânlarda oynanan oyunlara doğru değişim gösterdiğini saptamıştır (Tuğrul, Ertürk, Özen Altınkaynak ve Güneş, 2014). Özellikle, son 1 yıldır görülen Covid-19 pandemisi, çocukların teknolojik araçlarla uzun saatler geçirmelerine sebep olmuştur. Dijital oyun oynama süresinin artması, açık havada hareketli oyun oynamalarını engelleyen sorunları, hareket, konsantrasyon seviyeleri ve oyun oynama eğilimlerinde azalmaları getirmiştir (Gözüm ve Kandır, 2020; Yıldız ve Fatih, 2021). Uzun süre kapalı ortamlarda bulunmak ve dijital araçlarla vakit

geçirmek; psikomotor becerileri geliştirmek, risk ve mücadele içeren oyunlar oynamak, duyu deneyimleri elde etmek, çevreye duyarlı davranışlar edinmek gibi çocukların açık havada oynadığı oyunlardan edindiği becerilerden mahrum kalmalarına sebep olmaktadır (Cevher-Kalburan, 2014; Coe, 2017; Tuğrul, Metin-Aslan, Ertürk, Özen-Altınkaynak, 2014; Zamani, 2016). Bu noktada, çocukların fiziksel aktivite seviyelerini yükseltmelerini sağlayacak açık hava ortamlarının yaygın olarak kullanılmasında, kamusal alanları düzenleyen ulusal ve yerel yetkililerin, eğitim kurumlarının, eğitimcilerin ve ebeveynlerin önemli sorumlulukları bulunmaktadır.

Açık hava oyunları, çocukların meraklarını canlı tutmalarına, keşifte bulunmalarına, araştırma yapmalarına, bedensel farkındalıklarını geliştirmelerine ve neler yapabileceklerini test etmelerine olanak sağlayan zengin, dinamik, sınırlandırılmamış oyun ortamlarını içermektedir (Greenfield, 2004, akt. Little ve Wyver, 2008; Tuğrul, Boz, Uludağ, Metin Aslan, Sevimli Çelik ve Sözer Çapan, 2019). Bu ortamlarda fiziksel özellikler, araç gereç kullanım durumları, doğal alan yapısı, çocukların hareketlilik düzeyleri gibi birçok risk bileşenleri vardır (Little, Wyver ve Gibson, 2011; Sandseter, 2009a). Açık hava oyunlarında bulunan bu riskler, çocukların fiziksel becerilerini ve dengelerini geliştirmelerine, kendilerini yeni zorlukların üstesinden gelebilen yeterli kişiler olarak görmelerine ve güvende olmalarını sağlayacak sezgisel risk yönetimi kabiliyetlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Play Safety Forum[psf], 2002). Açık hava oyunlarında bulunan risklerin tehlike boyutundan uzak olacak şekilde belirli bir düzeyde var olması riskli oyun kavramını ortaya çıkarmıştır.

Riskli Oyun

Genel olarak, riskli oyun, çocukların motor yeterliliklerini keşfetmesine, sınırlarını fark etmesine bedenleri üzerinde egemenlik sağlamasına fırsatlar sunan bir oyun olarak tanımlanmaktadır (Little ve Wyver, 2008). Daha ayrıntılı bir betimlemeyi Sandeseter (2007), riskli oyun olgusunu kategorilere ayırarak yapmıştır. Bunlar: tehlikeli yükseklik (yüksek yerlere tırmanma, atlama, denge sağlama, sallanma gibi eylemlerin sonucu düşme riski), yüksek hız (kontROLSÜZCE bir alanda koşma, hızlı bir şekilde bisiklet sürme, kızakla kayma gibi eylemlerin sonucu çarpışma riski), tehlikeli alet kullanımı (matkap, çekiç, testere, bıçak gibi aletlerin kullanımı sonucu yaralanma riski), çocuğun gözden kaybolması (gözetim olmadan ormanda gezinti sonucu kaybolma riski), boğuşma oyunları (güreşme, boğuşma eskrim gibi oyunların oynanması sonucu birbirlerine zarar verme riski) ve tehlikeli unsurlara yakın oyun (nehir, göl, kayalıklar yakınında veya ateşin

bulunduğu alanlarda oyun oynama sonucu düşme riski) olmak üzere 6 kategoriden oluşmaktadır. Oyunların bu kategorilerden birini içeriyor olması riskli oyunun gerçekleştiğini göstermektedir. Riskli oyunun anahtar unsurları daha önce hiç yapılmamış olanı denemek, yükseklik ve hız nedeniyle kontrolden çıkma duygusunu hissetmek ve korkuyu yenmektir (Stephenson, 2003). Bu tür riskleri almak, çocukların tehlikeli ortamlardan kaçınmalarına yardımcı olmasının yanında özellikle bedensel farkındalıklarını geliştirerek fiziksel sınırlarını test etmelerine, algısal-motor kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Jambor, 1998,akt.,Brussoni, Olsen, Pike ve Sleet, 2012; Psf, 2002).

Riskli oyunlar, çocukların çoğunlukla büyük ve küçük motor becerilerini kullandıkları ve bu hareketlerin kontrolünde kendi egemenliklerini sürdürdükleri bir oyundur (Sando, Kleppe ve Sandseter, 2021). Çocukların riskli oyunda göstermiş olduğu devinimlerin (tırmanma, atlama, koşma, bisiklet sürme, kesme, güreşme, bağlama gibi) temel hareket döneminde geliştirdikleri motor gelişim şemalarıyla paralel olduğu görülmektedir. Erken çocukluk dönemi, temel hareket becerilerinin kazanılması gereken kritik bir süreçtir. Özellikle bu dönemde, temel hareket becerilerini kapsayan temel motor yeterliliği (hız, çabukluk, güç, koordinasyon) ve etkili beden mekaniğini (esneklik, kuvvet ve dayanıklılık) geliştirme üzerine yoğunlaşılmalıdır (Gallahuevd.,2014c). Bu bağlamda ele alındığında; riskli oyunlar çocukların temel hareket becerilerini kullanabileceği geniş bir alan sunarak motor beceri yeterliliklerini geliştirmelerine olanak sağlamaktadır.

Erken Çocukluk Döneminde Riskli Oyunun Önemi

Birçok çocuk becerilerini keskinleştirmek ve sınırlarını keşfedebilmek için riskli oyunlara yönelmektedirler. Bu tür oyunlar genellikle açık havada fiziksel oyun olarak gerçekleşmekte ve çocuklara kendilerini tanıma, sınırlarını keşfetmeyle birlikte risk hakkında karar vermeyi de içeren öğrenme fırsatları sunmaktadır (Sandseter, 2009; Little veWayner, 2008; Sandseter2007; Sandseter, Kleppe ve Sando 2021).

Ericsson, erken çocukluk döneminin çocukların özerklik geliştirmeleri için önemli bir zaman dilimi olduğunu ifade etmektedir. Bu dönemde çocuklar, harcadığı enerjinin sonuçlarına veya ürünlerine odaklanmaktan çok, oyun veya işin sürecinde ortaya çıkan denemelere ve girişimlere yoğunlaşmaktadırlar (Erikson, 1963). Riskli oyun bu bağlamda, hangi risklerin göze alınabileceği

konusunda çocuklara karar verme becerilerini geliştirecek süreci sağlamaktadır. Böylelikle çocuklar belli durumlarda riskleri değerlendirmeyi, sınırlarını genişletmeyi ve yeni yaşam becerileri edinmeyi öğrenmektedirler (Little ve Wayner, 2008; Sandseter, 2007; Jelleyman, McPhee, Brussoni, Bundy ve Duncan, 2019). Ayrıca, çocukların riskli oyun oynarken olumsuz koşullarla nasıl baş edebileceklerine karar vermeleri, risklere dikkat etmeleri, riskler üzerine planlamalar yapmaları, risklere karşı içgüdüsel olarak kendilerini kontrol edecek engelleyici kontrolü geliştirmeleri ve bu oyunları sürdürerek belli bir amaca odaklanmaları bilişsel gelişim açısından da yürütücü işlev becerilerini kullandıklarının göstergesidir (Gözüm, Coşkun ve İpek, 2019; Gözüm, 2020). Sandseter (2009), yaptığı bir araştırmada çocukların riskli oyun oynarken açığa çıkan duygularını ve bu oyunları nasıl deneyimlediklerini incelemiştir. Çocukların risk içeren oyunlarında korku, neşe ve bu iki duygunun da aynı anda görüldüğünü belirlemiştir. Duyguların tespiti, çocukların riskleri kendi kendilerine nasıl yönettiklerini anlamada oldukça etkilidir. Riskli oyunlarda, çocuklar cesaret edemeyeceklerini düşündükleri oyunu başarılı bir şekilde yönetmeleriyle neşe duygusunu hissetmektedirler. Bu duyguya erişebilmek için oyun içindeki eylemleriyle korku duygusuna yaklaşmaktadırlar. Çocuklar, oynamaktan vazgeçmeden veya yaralanmadan oyuna devam etmeleri halinde neşeyi korkunun sınırında tutarak riskleri özerk bir şekilde yönetmektedirler. Bu bağlamda, riskli oyun, çocukların duygularını bağımsız bir şekilde kontrol etmelerini sağlayacak bir alan yaratarak, özerklik gelişimlerine destek olmaktadır.

Bir çocuğun risk alma becerilerini geliştirmesi ve riskli durumlarla nasıl baş edeceğini öğrenmesi için riskli oyun gerekli görülmektedir. Risk alma becerilerini kullanabilme, çocukların kendi deneyim ve kapasitelerini değerlendirmelerine ayrıca, oluşabilecek diğer risklerin sonuçlarını tahmin edebilme yeterliliklerine dayanmaktadır (Lavrysen, Bertrands, Leyssen, Smets, Vanderspikken ve DeGraef, 2017). Yapılan bir araştırmayla çocuklar 3 ay boyunca riskli oyun programına dâhil olmuşlardır. Programın kısa vadeli sonuçlarında, riskli oyunun çocukların konsantrasyon becerilerini, çatışma duyarlılıklarını, sosyal yeterliliklerini, benlik saygılarını ve motor kontrol becerilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir (Lavrysen vd., 2017).

Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişimi ve öğrenme süreci aile, eğitim ortamı, toplum ve kültür olmak üzere sosyo-kültürel faktörlerden etkilenecek şekilde gerçekleşmektedir (Bronfenbrenner, 1979). Riskli oyunlar, çocukların yaşamına önemli katkılarda bulunmasına rağmen bu oyunlara katılma fırsatlarını azaltan birçok sosyal bileşeni de bulunmaktadır. Günümüzde gittikçe artan

güvenlik kaygıları çocukların riskli oyunların sunduğu fırsatlara olan erişimini azaltmaktadır. Araştırmalar ebeveynlerin, eğitimcilerin ve kurum yöneticilerinin risklere karşı olumsuz tutum ve inançlara sahip olduğunu ve bu durumun çocukların risk alma davranışlarına engel teşkil ettiğini göstermektedir (Karaca ve Aral, 2020; Jelleymen vd., 2019; Sicim Sevim ve Bapoğlu Dümenci, 2020; Güler ve Demir 2016). Yetişkinlerin riskli oyuna karşı olumlu tutum ve inançları olduğunda ise çocukların risk alma becerilerinin geliştiği ve risk alma davranışlarına teşvik edildikleri bildirilmektedir (Little, 2010; Brussonivd., 2012; Sandseter 2014). Risklerin algılanış biçimi, çocukların yaşamında neleri riskli bulduğumuzu ve çocukları hangi risklerden korumamız gerektiğini etkilemektedir. Riskli oyunlardaki, çizikler, küçük kesikler, yaralanmalar gibi fiziksel riskler ile günlük yaşantı içerisindeki otomobil kazaları sonucunda oluşan sakatlanmalar, aşırı korumacılığın sebep olduğu çocuklardaki öz kontrol eksikliği gibi birçok riski karşılaştıran bir araştırmada, çocukların hayatında günlük yaşamdaki risklerin, riskli oyunlardaki risklerdendaha yüksek seviyede olduğu açığa çıkarılmıştır (Harper, 2017). Risklerin insanlar tarafından nasıl algılandığı önemlidir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada öğretmenlerin riskli oyunlara yönelik görüşleri incelendiğinde, risk kavramını tehlike kavramıyla eş değer algıladıkları tespit edilmiştir (Güler ve Demir, 2016). Bu durum öğretmenlerin riskli oyunlara karşı temkinli yaklaşımlarına neden olmaktadır. Norveç'te yürütülen benzer bir çalışmada da öğretmenlerin riskli oyun konusunda çok az endişe duydukları ve çocukların bu tür oyunları oynamalarına fırsat verme eğilimlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Sandseter, 2014). Çocukların sosyo-kültürel çevresinde yer alan yetişkinlerin, riskli oyunlara katılmalarına teşvik edici role sahip olmalarının yanında engelleyici tutumları da olabilmektedir. Bu bağlamda, doğrudan ve dolaylı olarak çocuk ile temas halinde bulunan yetişkinlerin, riskli oyunların önemine ilişkin bilinçlendirilmesi ve bu oyunların gelişime olumlu katkıları konusunda bilgilendirilmesi, çocukların kontrol edilebilir riskli oyun alanlarında oynamalarına fırsat verilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

Okul Öncesi Dönemde Riskli Oyunların Yaygınlaştırılması

Çocukların gelişimlerini desteklemek için, onlara riskli oyun gibi farklı oyun türlerine yönelik imkânlar sunmak önemlidir. Çünkü riskli oyun gibi çocukların başlattığı ve yönettiği oyunlarda, esneklik, özgünlük, fikir deneme ve analiz etme gibi yaratıcı düşünmeyi sağlayan becerilerin görülme olasılığı yüksektir (Robson ve Rowe, 2012). Bu tür oyunlar çocukların yaratıcılıklarını destekleyici nitelikte olmasına rağmen, riskli oyunlarda meydana gelen küçük yaralanmalar,

çocukların çevresinde yer alan yetişkinlerin kaygı düzeylerinin artmasına neden olmakta ve devamında, yetişkinler tarafından bu tür oyun olanaklarının kısıtlanmasına yol açmaktadır. Aşırı korumacı bir tutum, çocukların belirli uyaranlara karşı korku geliştirmelerine ve kaygı düzeylerinin yükselmesine sebep olabilmektedir. Riskli oyun da çocukların korkuya neden olan koşullarla baş etme düzeylerinin düşük olması durumunda, fobik reaksiyonları azaltmada kullanılabilecek doğal bir yol sağlamaktadır (Sandseter ve Kennair, 2011).

Modern toplumlarda, çocukların oyunları da dâhil olmak üzere tüm alanlarda çocuk güvenliğine gittikçe daha fazla odaklanılan aşırı korumacı bir tutum sergilenmektedir. Fakat çocuk oyunlarına ilişkin abartılı bir şekilde güvenliğe odaklanmanın, çocukların normal gelişimi açısından yararlı olmadığı açıktır. Çalışmalar riskli oyunlarda meydana gelen küçük yaralanmaların çocukların aktivitelerinin ve gelişimlerinin doğal bir parçası olduğunu belirtmektedir. Spesifik olarak ele alındığında ise yüksekte oynamanın kırılma sıklığı ile ilişkili olmadığı, boğuşmalı oyunların saldırganlığı arttırmadığı gibi sosyal yeterliliği ve fiziksel aktiviteyi arttırdığı belirtilmektedir (Brusconi vd., 2015). Çocuklar, sağlıklı gelişimleri için zihinsel ve fiziksel zorluklara ihtiyaç duyarlarken aynı zamanda bu zorlukların üstesinden gelmede kendi bedenlerini tehlikelerden ve yaralanmalardan korumaya yönelik beceriler de geliştirebilmelidirler. Çocukların dikkatli ve uyanık olmalarını sağlayan; neyin güvenli ve neyin tehlikeli olduğunu kendi sınırlarıyla belirlediği heyecan verici deneyimlere ihtiyacı vardır. Riskli oyunlar, çocukların yaşına uygun zorlukların üstesinden gelmeyi öğrenecek fırsatlar sunarak, çocuklara motive edici deneyimler kazandırmakta ve korumacı tutumun neden olduğu korkuların/kaygıların azalmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda, çocukların riskli oyunlara katılımı engellenirse toplumlarda artan bir nevrozluğun gözlemlenebileceği öne sürülmektedir (Sandseter ve Kennair, 2011).

Çocukların gelişimlerini sağlıklı bir şekilde desteklemek için riskli oyunların yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, riskli oyun ve çocuk güvenliğini konu alan bir çalışmada, çocukları mümkün olduğu kadar değil, gerektiği kadar güvenli tutulmalarına vurgu yapılarak, riskli oyunların yaygınlaştırılmasına ilişkin eylem yolları açığa çıkarılmıştır. Çalışma sonucunda, macera oyun alanları veya geleneksel oyun alanlarında serbest oyun imkânı yaratacak yapılandırılmamış materyallerin sağlanması, çocuklara riskli oyun imkânı yaratacak stratejiler olduğu belirtilmiştir (Brusconi, vd., 2012). Bir başka çalışmada ise riskli oyunların orman ve doğa okullarında nasıl uygulandığı açığa çıkarılarak, bu oyunların pedagojik olarak nasıl kullanılabileceğine yönelik

ipuçları yer almaktadır. Çalışmada, riskli oyun uygulamasında eğitimcilerin kararlı olması, risklerin değerlendirilmesinde ayrıntılı belgelerin tutulması ve bu değerlendirme sürecine çocukların dâhil edilmesi, eğitimcilerin riskli oyun uygulama niyetlerini kurum yöneticilerine iletmesi ve ebeveynlerin riskli oyunlara katılmalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gibi pedagojik yollar belirtilmiştir (Harper ve Obee, 2021).

Riskli Oyunla Motor Becerilerin İlişkisi ve Desteklenmesi

Çocukların motor gelişimlerinde riskli oyun aktif rol oynamaktadır. Riskli oyunlarda geniş yer kaplayan kaba ve ince motor hareketler, çocukların denge, koordinasyon ve beden farkındalıklarının gelişmesi için çok önemlidir (Sandovd., 2021). Güç ve dayanıklılığı içeren kaba motor beceriler, kollar ve bacakların kullanıldığı koşma, zıplama, atlama, fırlatma, tırmanma gibi becerilerdir. İnce motor beceriler ise kollarda, ellerde ve parmaklarda yer alan küçük kasların koordine edilme yetileridir (Trawick-Swith, 2013, ss. 207). Riskli oyunlar, kaba ve ince motor gelişim alanında yer alan becerilerin geliştirilmesi için geniş, farklı ve dinamik bir alan yaratmaktadır.

18-22 ay civarında ortaya çıkan ve temel hareket becerileri içerisinde en erken gelişim gösteren yetilerden birisi koşudur. Beceri gelişimi yaşla ilişkilendirilmektedir ve bu sebeple erken çocukluk döneminde çocuklara, koşma becerisinde ustalaşmasına olanak sağlayacak imkânlar yaratılmalıdır (Gallahue vd.,2014d). Riskli oyun sürecinde yer alan çocukların, bir yerden başka bir yere koşmaları, koşarken hızlarını kendilerine göre ayarlamaları, koşuyu engebeli, dik, yokuş aşağı/yukarı gibi farklı ortamlarda denemeleri bu beceriyi geliştirecek niteliktedir. Koşu, vücudun destek noktası olan alternatif ayak üzerinde vücudun ileri doğru yönelmesini içeren bir yer değiştirme formudur. Ayrıca yürümenin uzantısı olan koşu, her iki ayağın zeminden yükseldiği bir aşamayı kapsamakta ve yavaş bir tempodan hızlı tempoya doğru devamlı hareketi sağlamaktadır (Gallahue vd.,2014d). Riskli oyun içerisinde, koşma becerisi hız faktörüyle birlikte ele alınarak koşma yetisi engebeli, yokuş, yamaç gibi alanlarda çocukların yüksek hızda koşmalarıyla ilişkilendirilmektedir (Sandseter, 2009a; Coe, 2017). Bir gün içinde sadece 15 dakika boyunca tempolu koşu ve yürüme, çocukların ruh hallerini, dikkatlerini ve belleklerini önemli ölçüde artırmakta ve öğrenme becerilerini geliştirebilmektedir (Ryde, Booth, Brooks, Chesham, Moran, ve Gorely, 2018). Çocukların koşmanın getirdiği gelişimsel yararlarından faydalanması için bu

becerileri farklı ortamlarda kullanmalarına olanak sağlayacak ve hızları üzerinde kontrole sahip olmalarına imkân yaratacak riskli oyunlar önerilmektedir.

Diğer bir motor beceri olan tırmanmanın gerçekleştirilmesi için çocukların risk almaya karşı olumlu eğilime sahip olması gerekmektedir. Sandseter (2007), gerçekleştirdiği çalışmada, çocukların riskli etkinlikler arasında en sevdiği aktivitenin tırmanma olduğunu tespit etmiştir. Tırmanma becerisi güç ve koordinasyon gerektirmektedir. Çocuklar, tırmanma becerilerini ağaçlara, kayalara veya dik bir tepeye tırmanarak gösterebilmektedirler (Coe, 2017). Özellikle ağaca tırmanma çocukların gelişimleri için önemli bir role sahiptir. Ağaç tırmanışı, kaba motor gelişimini desteklemekle birlikte sunduğu macera dolu ortam, çocukların yaratıcılıklarını geliştirmede de ilham verici rol oynamaktadır (Stevens-Smith, 2013). Çocukların ağaca tırmanmalarının potansiyel yararları ve risklerinin belirlendiği ABD’de yapılan bir araştırmada, ağaca tırmanma gibi riskli oyunlara katılma fırsatı yakalayan çocukların sosyal, duygusal, fiziksel, bilişsel gelişimlerinin ve yaratıcılıklarının desteklendiği belirlenmiştir. Ağaca tırmanmanın ve diğer riskli oyunlara katılımların kısıtlanmasının doğal alana erişimi sınırlandırma, maceracı faaliyetlere katılım korkusu yaratma ve risklerle mücadele etme gibi konularda problemler ortaya çıktığı da aynı araştırmada ifade edilmiştir (Gull, Goldstein, ve Rosengarten, 2017). Beceri gelişiminde, çocukların ilgi ve macera tutkularının temel alınması, gelişim sürecini kolaylaştıran bir etki oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çocukların sevecekleri ve ilgilerini çekecek tırmanma alanlarının oluşturulması denge ve gücü kapsayan motor yeterliliklerin gelişmesine fırsat verecektir.

Çocuklar, herhangi bir nesne üzerine tırmandıkları zaman genellikle aşağı atlamaktadırlar (Trawick-Swith, 2013). Bu durum tırmanma becerisinin devamında kaba motor gelişim içerisinde yer alan atlamayı getirmektedir. Bu beceri yükselme ve iki ayak üzerine inmeyi içeren bir vücut yöneltme yetisi olarak tanımlanmaktadır. Atlama becerisi; hazırlık: beden atlama için kendini konumlandırması; güç üretme: beden zemininden kalkması için gerekli gücün üretilmesi; bitirme: beden yere indiği ve üretilen gücün azaltılması şeklinde 3 aşamadan oluşmaktadır (Gallahue vd., 2014d). Erken çocukluk döneminde; 4 yaşındaki çocuklar atlama sırasında kollarını yukarıya ve yanlara doğru kuvvetli bir şekilde hareket ettirirken, 6 yaşındaki çocuklar, vücutlarını ileriye doğru eğmektedirler. Çocuklar 45 derece öne doğru atlayarak havada bir anlık asılı kalacak şekilde gerçekleştirilen atlama yeterliliğine tam olarak 9-10 yaşlarındaiken

ulaşmaktadır (Gallahue vd.,2014d). Atlama becerisinde gelişimsel devamlılığı sağlamak için ilk önce yüksekten atlama, ardından yukarı atlama daha sonra ileri atlama ve son olarak da bir cisim üzerinden atlama olarak ardışık sıra izlenmektedir (Wickstrom, 1983, akt.Gallahue vd.,2014d). Çocuklar riskli oyunda atlama becerisini, tehlikeli yüksekliklere sahip sabit veya esnek bir yüzeyden atlayarak kullanmaktadır. Riskli oyunda bulunan tehlikeli yükseklikler, atlama becerisini geliştirmek için gerekli olan ilk basamağı oluşturması bakımından ayrıca önem taşımaktadır. Çocuklar, genellikle yüksek bir yerden aşağı atlamak yerine alternatif yollar deneme eğiliminde olmaktadır. Coe'nin (2017) yaptığı bir çalışmada çocukların belli bir yükseklikten aşağı atlamak yerine, dikkatlice kaydıkları ve tırmanma ekipmanları gibi aletler kullanarak geri geri indikleritespit edilmiştir. Atlama becerisi, önemli derecede fiziksel kuvvet, koordinasyon ve denge içermesinden dolayı eğitimcilerin, ebeveynlerin çocukların atlama becerilerinde uygulama yapmaları için birçok fırsata ihtiyaç duyduklarını fark etmeleri gerekmektedir (Gallahue vd.,2014d). Yetişkinlerin, çocukların atlama yetilerini geliştirmeleri için onları cesaretlendirecek ve korkularıyla baş etmelerine imkân yaratacak güvenli alanlarda oyun oynamalarını sağlaması da oldukça önemlidir. Özellikle, bu konuda okullardaki etkinlik içerisinde atlama becerilerini geliştirecek deneyimler sağlanması ve çocukları cesaretlendirecek geri bildirim verilmesi bu sürecin daha sağlıklı ilerlemesine olanak sağlayacaktır.

Çocukların motor beceri gelişimlerinde boğuşma oyunu güreşmeyi, yuvarlanmayı veya akranları kovalamayı içeren, gerginliği azaltan sosyal yeterliliğe katkısı olan fakat saldırganlığa yol açmayan bir motor oyun formudur (Trawick-Swith, 2013, ss. 206). Boğuşma oyunları, beynin hafıza, öğrenme, dil ve mantıktan sorumlu olan hipokampus ve korteks alanlarını uyardığı için çocukların beyin gelişimlerini olumlu yönde desteklemektedir. Sosyal bağlamda, başkalarının duygularını anlamak, kendilerini kontrol etmek ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirmektedir. Fiziksel bağlamda ise motor öğrenmeyi, vücut kontrolünü, kardiyovasküler zindeliği ve esnekliği güçlendirmektedir (Anthony ve Lawrence, 2011). Boğuşma oyunlarında, çocukların birbirine zarar verme gibi riskler oluşabileceği için riskli oyunlar ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, boğuşma oyunlarının saldırganca davranışlardan ve kavgadan ayırt edilmesi önem taşımaktadır. Boğuşma oyunları, çocukların hevesle katıldığı, büyük çocukların kendinden küçüklerin kazanmasına izin verdiği, temasın nispeten daha yumuşak olduğu, çok sayıda çocuğun katılım gösterdiği ve seyircinin olmadığı oyunlar iken; kavgalar ise, bir çocuğun diğerine hükmettiği, kendilerini durdurmadıkları, nispeten temasın daha sert olduğu, genelde iki çocuğun katıldığı ve seyircilerin olduğu bir durumdur (Kaiser

ve Rasminsky, 2017). Çocukların boğuşma oyunlarının sağladığı imkânlardan yararlanabilmeleri için, eğitimcilerin ve ebeveynlerin bu oyunları saldırgan davranışlardan ayırt etmesi oldukça önemlidir. Çünkü çocuklara oluşturulacak güvenli ortamların sınırlarını belirlemede bu bilgiler eğitimcilere ve öğretmenlere kılavuz niteliği taşımaktadır.

İnce motor gelişim, kollarda, ellerde, parmaklarda ve yüzde yer alan küçük kasların koordine edilme becerisidir. Küçük kasların koordine edilmesinde dikkat çekici gelişmeler okul öncesi dönemde ortaya çıkmaktadır. Çocuklar bağcık bağlama, kemer takma, fermuar çekme, yap-boz yapma, kile şekil verme, makasla kesme, kalem tutma gibi eylemlerle bu yetileri geliştirmektedirler (Arslan, 2011). Riskli oyunda bıçak, testere, çekiç gibi kesme aletleri, halat, ip gibi bağlama aletlerini içeren tehlikeli araçları kullanarak ince motor becerilerini yetkin hale getirmektedirler (Sandseter, 2009a). Çocuklar tehlikeli aletleri kullanırken, ince motor becerilerini geliştirmekle kalmamakta aynı zamanda yaşamsal becerilerini de güçlendirmektedirler (Ball ve Ball-King, 2013). Bu araçların kullanımı sırasında çocuklar, yetişkinler tarafından denetim altında tutulmalıdırlar. Ortamda oluşabilecek kazaları azaltmak ve çocukların güvenli bir şekilde bu oyunları oynamalarını sağlamak için belirli kuralların olması risklerin yönetimi açısından önem taşımaktadır (Tuğrul vd., 2019; Cevher-Kalburan, 2019, akt. Moralı, 2019; Sandseter, 2010). Böylelikle, çocuklar riskli oyunların sağladığı hem gelişimsel faydalardan olabildiğince yararlanacak hem de cesaretlendirici, teşvik edici güvenli bir alanda oynama fırsatına sahip olacaklardır.

Sonuç

Erken çocukluk yılları, çocuklara temel hareket becerileri kazandırmayı, koordinasyon, güç ve hızı içeren motor yeterlilikleri ayrıca esneklik, kuvvet ve dayanıklılığı içeren etkili beden mekaniklerini güçlendirmeyi hedefleyen önemli bir dönemdir. Bu süreçte, çocuklar, ince ve kaba motor becerilerini geliştirirken sportif hareketler dönemine hazırlanmakta ve yeni beceriler edinmektedirler. Motor becerilerin geliştirilmesinde fiziksel hareket içeren oyunlar önemli rol oynamaktadır. Riskli oyunlar da yoğun fiziksel hareket içeren oyunlar olması nedeniyle, çocukların bedenlerini aktif bir şekilde kullandığı, vücutları üzerinde hâkimiyetkurduğu oyunlar olarak motor gelişimin desteklenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Çocukların özerklik kazanabilmeleri için gerekli olan risk algılama, tehlikeden kaçınma gibi algısal becerileri, problem çözme becerileri, sosyal beceriler, motor becerileri ve esneklik gibi

yetileri riskli oyun aracılığıyla desteklenmektedir (Stan ve Humberson, 2011). Riskli oyun sürecinde, çocuklar koşma, tırmanma, atlamayı içeren kaba motor becerileri, kesme, bağlamayı içeren ince motor becerileri ve boğuşma oyunlarının sağladığı güç ve koordinasyon becerilerini aktif bir şekilde risk bileşenleri ile birlikte kullanmaktadırlar. Bu risk bileşenleri, kontrolsüzce koşmak tehlikeli yüksekliklerde oynamak, boğuşma oyunları oynamak, tehlikeli araç kullanmayı içermektedir. Fiziksel zorluklar ve risk alma deneyimleri, çocukların bedenlerinin sınırlarını test etmelerine olanak sağlayarak fiziksel farkındalıklarını ve kontrollerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Çocuklar, bu risklerle baş ederken, esneklik, kuvvet gibi beden mekaniklerini geliştirmekle beraber hız, koordinasyon gibi motor yeterliliklerini de güçlendirmektedirler.

Alan yazında, riskli oyunların kendine güvenme, bağımsızlık duygularını güçlendirme, zorlukların üstesinden gelme, heyecan verici yeni deneyimler elde etme, motor kabiliyetleri geliştirme, risk yönetimi ve tehlikeleri algılama gibi bilişsel becerileri geliştirme olanaklarını çocuklara sunduğu görülmektedir. Bu yüzden çocuğun yüksek yararı gözetilerek, eğitimcilerin, riskli oyunların önemini fark etmeleri, okullarda güvenli oyun alanları oluşturarak riskleri yönetmeleri ve bu bağlamda aileleri bilinçlendirmeleri; program geliştirme uzmanlarının erken çocukluk eğitimi programında bu oyunlara yer açmaları; kamusal alanda da yerel yetkililerin, özellikle kentsel bölgelerde, çocukların güvenli bir şekilde riskli oyun oynamalarına olanak sağlayacak ortamları, çocukların riskli oyun deneyimleri yaşaması için hazırlamaları önerilmektedir.

Kaynakça

- Anthony T. D., & Lawrence, J.C. (2011). *The Art of Roughhousing: GoodOld-FashionedHorse PlayandWhyEveryKidNeedsIt.*:QuirkBooks.
- Arslan, Ü. (2011). Okul Öncesi Dönemde Temel Becerilerin ve Sosyal Davranışların Kazandırılması. G.Haktanır.(Ed). *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (ss229-232). Ankara: Anı Yayınları.
- Ball D.J, Ball-King L. (2013). *SafetyManagementAndPublicSpaces: RestoringBalance.Risk Analysis.33(5)*, 763-71. doi: 10.1111/j.1539-6924.2012.01900.x
- Bronfenbrenner, U. (1979). *Theecology of humandevlopment*. Cambridge, Massachusetts, andLondon, England: Harvard UniverstyPress.
(https://khoerulanwarbk.files.wordpress.com/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecology_of_human_developbokos-z1.pdfErişim Tarihi: 13.06.2021)

- Brussoni, M., Brunelle, S., Pike, I., Hansen Sandseter, E. B., Herrington, S., Turner, H., Belair, S., Logan, L. Fuselli, P., & Ball, D. J. (2015). Can child injury prevention include healthy risk promotion? *Injury Prevention, 21*(5), 344–347. <https://doi.org/10.1136/injuryprev-2014-041241>
- Brussoni, M., Gibbons, R., Gray, C., Ishikawa, T., Sandseter, E.B.H., Bienenstock, A., Tremblay, M.S. (2015). *What is the relationship between risky outdoor play and health in children? A systematic review. International Journal of Environmental Research and Public Health* (Vol. 12). <https://doi.org/10.3390/ijerph120606423>
- Brussoni, M., Olsen, L. L., Pike, I., & Sleet, D. A. (2012). Risky play and children's safety: Balancing priorities for optimal child development. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 9*(9), 3134–3148. <https://doi.org/10.3390/ijerph9093134>
- Brussoni, M., Ishikawa, T., Brunelle, S., & Herrington, S. (2017). Landscapes For Play: Effects Of An Intervention To Promote Nature-Based Risky Play In Early Childhood Centres. *Journal of Environmental Psychology, 54*, 139–150. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.11.001>
- Bundya, A. C., Lucketta, T., Tranter, P. J., Naughton, G. A., Wyverd, S. R., Ragen J., & Spiesa, G. (2009). The Risk Is That There Is 'No Risk': A Simple, Innovative Intervention To Increase Children's Activity Levels. *International Journal of Early Years Education, 17*(1), 33–45. <https://doi.org/10.1080/09669760802699878>
- Cengiz, S. (1998). Çocuk Oyunlarının Sınıflandırılması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 38*(1-2), 287-300
- Cevher-Kalburan, N. (2014). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dış Mekânda Oyun Fırsatları Ve Ebeveyn Görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 32*, 113-135 <https://doi.org/10.21560/spcd.21616>
- Coe, H. A. (2017). Embracing Risk In The Canadian Woodlands: Four Children's Risky Play And Risk-Taking Experiences In A Canadian Forest Kindergarten. *Journal of Early Childhood Research, 15*(4), 374–388. <https://doi.org/10.1177/1476718X15614042>
- Duruoalp, E. & Aral, N. (2018). Çocukların İnce ve Kaba Motor Gelişimlerine Oyun Etkinliklerinin Etkisinin İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20*(1), 243–258. <https://doi.org/10.5578/jss.66830>
- Erikson, E.H. (1977). *Childhood and Society*, London: Paladin Grafton Books
- Gallahue D, Ozmun J, Goodway J. (2014a). Motor Gelişimi Anlamak. Aktop, A. & Sevimay Özer, D. (Çev., Ed.), *Motor Gelişimi Anlama: Genel Bakış İçinde* (Sevimay Özer, D. & Aktop, A. Çev. ss. 2-22). (7. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gallahue D, Ozmun J, Goodway J. (2014b). Motor Gelişimi Anlamak. Aktop, A. & Sevimay Özer, D. (Çev., Ed.), *Kuramsal Model İçinde* (Ata Öztürk, M. Çev. ss.46-64). (7. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Gallahue D, Ozmun J, Goodway J. (2014c). Motor Gelişimi Anlamak. Aktop, A. & Sevimay Özer, D. (Çev., Ed.), *Temel Hareket Gelişimi: Manipülasyon Becerileri İçinde* (Öz, A. & Kaya, Ö. Çev. ss.185-221). (7. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gallahue D, Ozmun J, Goodway J. (2014d). Motor Gelişimi Anlamak. Aktop, A. & Sevimay Özer, D. (Çev., Ed.), *Temel Hareket Gelişimi: Yer Değiştirme Becerileri İçinde* (Öz, A. Çev. ss.222-248). (7. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ginsburg, K. R. (2007). The Importance Of Play In Promoting Healthy Child Development And Maintaining Healthy Parent-Child Bonds. *Pediatrics*, 119(1). doi:10.1542/peds.2006-2697
- Gözüm, A. İ. C. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarında çalışma belleği ve engelleyici kontrol: Dikkatin aracı rolü. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 609-638.
- Gözüm, A. İ. C., Coşkun, M., & İpek, Z.H., (2019). The Endless Well in Early Childhood Period: Executive Functions in Classroom Activities. In Alisinanoğlu, F., Bayraktar, V. & Gözüm, A. İ. C (Eds.), *New Horizons in Early Childhood Education* (pp.51-65), Klaipeda: Strategic Researches Academy.
- Gözüm, A.İ.C. ve Kandır, A. (2020). Okul öncesi çocukların dijital oyun oynama sürelerine göre oyun eğilimi ile konsantrasyon düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 82-100.
- Gull, C., Goldstein, S. L., & Rosengarten, T. (2017). Benefits And Risks Of Tree Climbing On Child Development And Resiliency. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 5(2), 10–29.
- Güler, B. İ. & Demir, E. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Riskli Oyunlara Yönelik Görüş ve Algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.246484>
- Harper, N. J. (2017). Outdoor risky play and healthy child development in the shadow of the “risk society”: A forest and nature school perspective. *Child and Youth Services*, 38(4), 318–334. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2017.1412825>
- Harper, N. J., & Obee, P. (2021). Articulating outdoor risky play in early childhood education: voices of forest and nature school practitioners. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 21(2), 184–194. <https://doi.org/10.1080/14729679.2020.1784766>
- Jelleyman, C., McPhee, J., Brussoni, M., Bundy, A., & Duncan, S. (2019). A cross-sectional description of parental perceptions and practices related to risky play and independent mobility in children: The New Zealand state of play survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(2), 1–19. <https://doi.org/10.3390/ijerph16020262>

- Kaçar, S. (2016). Okul Öncesi Normal Gelişim Gösteren 5–6 Yaş Grubu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Türlerinin Dil Gelişimi ve Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. İstanbul
- Kaiser B, Rasminsky J.S. (2017). Challenging Behavior On Young Children: Understanding, Preventing, and Responding Effectively. İçinde Hyson, M.(Ed.), Bulying, 4. Baskı Boston, MA: Pearson Education.
- Karaca, N. H. & Aral, N. (2020). Anne Babaların Çocukların Oynadıkları Riskli Oyun İle İlgili Görüşlerini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi, *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 72–86.
- Koçyiğit, S., Kök, M., & Tuğluk, M. N. (2007). Çocuğun Gelişim Sürecinde Eğitsel Bir Etkinlik Olarak Oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 324–342.
- Lavrysen, A., Bertrands, E., Leyssen, L., Smets, L., Vanderspikken, A., & De Graef, P. (2017). Risky-play at school. Facilitating risk perception and competence in young children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(1), 89–105. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1102412>
- Little, H. & Wyver S., (2008) Outdoor play: Does avoiding the risks reduce the benefits? *Australian Journal of Early Childhood* 33: 33–40.
- Little, H., & Wyver, S. (2010). Individual Differences In Children's Risk Perception And Appraisals In Outdoor Play Environments. *International Journal of Early Years Education*, 18(4), 297–313. <https://doi.org/10.1080/09669760.2010.531600>
- Little, H. (2017). Promoting Risk-Taking And Physically Challenging Play In Australian Early Childhood Settings In A Changing Regulatory Environment. *Journal of Early Childhood Research*, 15(1), 83–98. <https://doi.org/10.1177/1476718X15579743>
- Moralı, D.İ (2019). Anaokullarında Sunulan Riskli Oyun Fırsatlarının Fiziksel Özellikler Ve Yetişkin Yaklaşımları Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi. Denizli
- Özyürek, A., Özkan, İ., Bedge, Z, & Yavuz, N.F. (2015). Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi Ve Spor. *International Journal of Science Culture and Sport*, (3), 479–479. <https://doi.org/10.14486/ijscs314>
- Play Safety Forum, (Psf), (2012). *Managing Risk in Play Provision: Implementation guide. Risk Analysis* (2nd.Ed.). England. Retrieved April, 5, 2021, from <https://www.playengland.org.uk/resource/managing-risk-in-play-provision-implementation-guide/>
- Robson, S., & Rowe, V. (2012). Observing young children's creative thinking: Engagement, involvement and persistence. *International Journal of Early Years Education*, 20(4), 349–364. <https://doi.org/10.1080/09669760.2012.743098>

- Ryde, G. C., Booth, J. N., Brooks, N. E., Chesham, R. A., Moran, C. N., & Gorely, T. (2018). The Daily Mile: What factors are associated with its implementation success? *PLoS ONE*, 13(10), 1–14. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0204988>
- Sandseter, E.B.H. (2007). Categorising Risky Play - How Can We Identify Risk Taking In Children's Play? *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(2), 237–252. <https://doi.org/10.1080/13502930701321733>
- Sandseter, E. B. H. (2009a). Children's Expressions of Exhilaration and Fear in Risky Play. *Canadian Journal of Family and Youth*, 10(2), 92–106.
- Sandseter, E.B.H. (2009b). Characteristics of risky play. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 9(1), 3–21. <https://doi.org/10.1080/14729670802702762>
- Sandseter, E.B.H., & Kennair, L. E. O. (2011). Children's Risky Play From An Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects Of Thrilling Experiences. *Evolutionary Psychology*, 9(2), 257–284. <https://doi.org/10.1177/147470491100900212>
- Sandseter, E. B. H. (2014). Early Childhood Education and Care Practitioners' Perceptions Of Children's Risky Play; Examining The Influence Of Personality And Gender. *Early Child Development and Care*, 184(3), 434–449. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.794797>
- Sandseter, E.B.H., Kleppe, R., & Sando, O.J. (2021a). The Prevalence of Risky Play in Young Children's Indoor and Outdoor Free Play. *Early Childhood Education Journal*, 49(2), 303–312. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01074-0>
- Sando, O. J., Kleppe, R. Sandseter, E.B.H. (2021). Risky Play and Children's Well-Being, Involvement and Physical Activity. *Child Indicators Research* 2021, 1–17. <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09804-5>
- Stan, I., & Humberstone, B. (2011). An Ethnography Of The Outdoor Classroom - How Teachers Manage Risk In The Outdoors. *Ethnography and Education*, 6(2), 213–228. <https://doi.org/10.1080/17457823.2011.587360>
- Sicim Sevim, B. & Bapoğlu Dümenci, S. (2020). Çocukların Riskli Oyunla İlgili Algıları ile Ebeveyn Tutumları. Exploring Relationship Between Children's Perception of Risky Play and Parents' Attitudes. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 26, 1–15.
- Stephson, A. (2003). Physical Risk-Taking: Dangerous Or Endangered? *Early Years*, 23(1), 35–43. <https://doi.org/10.1080/0957514032000045573>
- Stevens, Smith, D. (2013). Teaching Spatial Awareness to Children. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 75(6), 52–56. <https://doi.org/10.1080/07303084.2004.10607258>
- Şen, S. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocukların Temel Özellikleri ve Gereksinimleri. G. Haktanır. (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde (ss. 112–117). Ankara: Anı Yayınları

- Trawick-Swith, J. (2013). Okul Öncesi Dönemde Fiziksel Gelişim ve Motor Gelişim. B. Akman (Çev., Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı* içinde (İnan, Z.H. Çev., s. 196-226). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tuğrul, B., Ertürk, G., Özen Altınkaynak, Ş., & Güneş, G., (2014). Oyunun Üç Kuşaktaki Değişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 27, 1–16. <https://doi.org/10.9761/jasss2388>
- Tuğrul, B., Boz, M., Uludağ, G., Metin Aslan, Ö., Sevimli Çelik, S., & Sözer Çapan, A. (2019). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okuldaki Oyun Olanaklarının İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(2), 185–198. <https://doi.org/10.24315/tred.426421>
- Tuğrul, B., Metin Aslan, Ö., Ertürk, G., & Özen Altınkaynak, Ş. (2014). Anaokuluna Devam Eden Altı Yaşındaki Çocuklar İle Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 101–116. <https://doi.org/10.17679/iuefd.05509>
- Yıldız, E., & Çetin, Z. (2018). Sporun Psiko-Motor Gelişim ve Sosyal Gelişime Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 54-66. <https://doi.org/10.21020/husbfd.427140>
- Yıldız, S., & Bektaş, F. (2021). COVID- 19 Salgınının Çocukların Boş Zaman Etkinliklerinde Yarattığı Değişimin Ebeveyn Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(1), 99–122.
- Zachopoulou, E., Tsapakidou, A., & Derri, V. (2004). The Effects Of A Developmentally Appropriate Music And Movement Program On Motor Performance. *Early Childhood Research Quarterly*, 19(4), 631–642. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2004.10.005>
- Zamani, Z. (2016). Young children's preferences: What stimulates children's cognitive play in outdoor preschools? *Journal of Early Childhood Research*, 15(3), 256–274. <https://doi.org/10.1177/1476718X15616831>

EXTENDED ABSTRACT

Purpose

The aim of this study is to determine what role risky play holds in supporting children's motor development and to create a review of the current body of literature on this topic. In this context the importance of risky play in early childhood was discussed, the fine and gross motor skills used in risky play were thoroughly studied, and suggestions proposing the propagation of risky play were made.

Discussion

Risky play plays an active role in children's motor development. Gross and fine motor movements, which occupy a large space in risky play, are crucial for the development of children's balance, coordination, and body awareness. Gross motor skills, which include strength and endurance, are skills in which the arms and legs are used, such as running, hopping, jumping, throwing, and climbing. Fine motor skills, on the other hand, are the ability to coordinate the small muscles in the arms, hands, and fingers. Risky play creates an extensive, diverse, and dynamic space for the development of gross motor skills such as running, climbing, jumping and fine motor skills involved in motor development.

The skill that starts developing at approximately 18-22 months and develops the earliest among other basic movement skills is running. The development of skills is linked to age and thus, children in the stage of early childhood should be provided with opportunities to master the skill of running. For children who partake in the process of risky play, running from one point to another, adjusting their running speed on their own, and running in a variety of environments such as uneven and steep terrain, and running downhill/uphill can help improve this skill.

To participate in climbing, which is another motor skill, children must have a positive tendency to take risks. Among other risky activities, climbing is children's favourite. The climbing skill requires strength and coordination. Children can demonstrate their climbing skills by climbing trees, rocks or steep hills. Climbing trees in particular plays a significant role in the children's development. In addition to supporting the development of gross motor skills, this activity provides children with a sense of adventure, which plays an inspirational role in the development of their creativity. The social, emotional, physical, cognitive development and the creativity of children who are able to participate in risky play such as climbing trees are reinforced. On the other hand, restricting tree climbing and participation in other risky play causes issues such as limiting access to outdoor spaces, inducing a fear of participating in adventurous activities, and facing problems in tackling risks.

Children often jump down when they climb onto objects. In wake of the climbing skill, this tendency leads to the development of jumping, which plays a part in gross motor development. The jumping skill follows a sequence of development that starts with jumping from high places, moves

on to jumping up and leaping forward, and finally ends in jumping down from objects. Children utilise the ability to jump in risky play by jumping from dangerous heights with fixed or flexible surfaces. The dangerous heights involved in risky play also bear significance in regard to establishing the initial step of the development of the jumping skill. In addition, since the jumping skill requires a significant amount of physical strength, coordination, and balance, educators and parents must be aware that children require many opportunities where they can put their jumping skills into practice.

Rough-and-tumble plays an important role in the development of children's motor skills. Playing rough is a form of motor skill play that not only includes wrestling, rolling, and chasing peers, but also reduces tension and contributes to social competence without leading to aggression. Rough-and-tumble play stimulates the hippocampus and cortex portions of the brain, which are responsible for memory, learning, language, and logic, and it therefore positively influences and supports children's brain development. In the social context, it improves their comprehension of the feelings of others, their self-control abilities, and their friendship relations. In the physical context, on the other hand, it strengthens their motor learning, command over their bodies, cardiovascular fitness, and flexibility. Since risks such as children hurting each other may occur during rough-and-tumble playing such activities lead to risky play. At this point it is important to distinguish playing rough from aggressive behaviour and quarrels.

Remarkable improvements in the coordination of small muscles occur in the preschool period. Children develop these skills through activities such as tying shoelaces, fastening belts, pulling zippers, putting together puzzles, moulding clay, cutting objects with scissors, and holding pens. In risky play children render their fine motor skills competent by utilising dangerous instruments including sharp tools such as knives, saws, tack hammers and instruments used for fastening such as ropes. By using such dangerous tools, not only do children help develop their fine motor skills, but they also help strengthen their survival skills. Children should be supervised by adults while they are using these tools. In terms of risk management, it is important to have certain rules to reduce accidents that may occur in the environment and to ensure that children are safe during such play.

Conclusion

The early childhood years are an important period aimed at providing children with basic movement skills and strengthening motor competences that include coordination, strength, and speed as well as effective body mechanics that include flexibility, strength, and endurance. During this process, children become prepared for the period of athletic activity and acquire new skills while developing fine and gross motor skills. Games involving physical activity play a significant role in the development of motor skills. Since risky play as well includes games involving intense physical activity, they hold an important place in supporting motor development as games in which children actively use and gain command over their bodies.

In the process of risky play, children actively use gross motor skills, which include running, climbing, jumping; fine motor skills, which include cutting and tying; and the strength and coordination skills provided by romp play along with risk components. These risk components include running in an unrestrained manner, playing at dangerous heights, romping, and using dangerous tools. Physical challenges and experiences of taking risks help children develop their awareness of and command over their physical bodies by allowing them to test the limits of their bodies. While dealing with these risks, children develop body mechanics such as flexibility and strength, as well as strengthen motor competences such as speed and coordination. Considering the best interests of children, it is suggested that educators recognise the significance of risky play, manage risks by creating safe playing grounds, and raise parents' awareness in this regard; that programme development specialists make room for said play in education programmes dedicated to the early childhood period; and that local authorities prepare environments in public spaces, especially in urban regions, where children can safely partake in risky play so that they can gain experience in such play.

ETİK BEYAN: "Erken Çocukluk Döneminde Motor Gelişim Ve Riskli Oyun İlişkisi" başlıklı çalışma derleme bir makale olduğundan etik kurul raporuna ihtiyaç duyulmamıştır. Çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuştur. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.